

YETİŞKİNLERDE NESNELERİN ALGILANIŞI

Yetişkinlerde ve büyük çocuklarda algılama sürecinin hızliliği ve kesinliğinin küçük çocuklarınkinden çok farklı olduğu ve, son bölümde anlatılan, bütün sınıflandırma süreçlerinin, nesnelere tümüyle tanımlanmadan, gerçekleşmesine zaman kalmadığı tartışılabilir. Fakat algılama hiç bir zaman birdenbire olmaz. İnsanlara bir nesneyi kısa bir süre için gösterdiğimizde, belki bir saniyenin onda biri ya da daha kısa bir süre için, onu tanımlayamazlar. Ne türden bir nesne olduğunu varsayabilirler ama yanılabilirler de. Algılama sürecini çeşitli yollarla durdurmak ya da geciktirmek ve böylece onun kerteli gelişimini incelemek mümkündür. Nesne çok kısa sürelerle üstüste yada çok loş bir ışıkta gösterilebilir. (Bu tür etkileri gelecek bölümde daha ayrıntılı inceleyeceğiz.) Ya da herhangi bir şey, gözlemcinin nesneyi sadece gözünün kenarıyla görebileceği şekilde görüş alanının kıyısından gösterilebilir. Eğer nesne adım adım görüş alanının ortasına doğru getirilirse, algılama süreci yine kerte kerte gelişecektir. Gözlemci bu durumda ne olduğunu aktarma olanağı bulacaktır.

Yetişkinlerin algılama süreçlerini incelemek için bu yöntemlerle epeyce deney yapılmıştır. İnsanların ilkönce, "orada bir şeylerin" varlığını; görüş alanı içindeki genel görüntüden ayrı ve belirgin bir şeyin varlığını bilincinde oldukları anlaşılmıştır. Sonra bu "bir şey" biçimlenmeye başlamaktadır; ilkin dış hatları algılanmakta, sonra temel iç özellikleri, renkleri ve parlaklığı. Bundan sonra sınıflandırma ve tanımlama süreci başlamaktadır. Gözlemci "şöyle şöyle bir şeye benziyor" ya da "Bence şöyle bir nesne olabilir" diyebilir. Sonra "Evet. Bu şudur." ya da "Yanıldım, bu oldukça farklı bir şey" diyebilir. Eğer baktığı şey tanıdık ya da kolay tanınabilir bir nesne değilse -örneğin bir resim gibi- "Bu şunun şunun resmidir ama emin olmak için daha uzun zaman bakmam gerekir" diyebilir. Bundan sonra iyi bir ışıkta ve tam bir gözlem için iki ya da üç saniyeye gereksinim olabilir. Fakat hemen hemen değişmez bir kural olarak, nesneyi ya da resmi, ne olduğundan ya da kendisine ne ifade ettiğinden iyice emin olana kadar incelemek isteyecektir; sonunda nesneyi kelimelerle tanımlayacak ya da adını koyacaktır. Gözlemden başka duyularından edindiği bilgilerden de yararlanabilir. İnsanları tanımada sesler, yüz görüntüleri kadar önemlidir. Nesnelere tanımlanmasında dokunulabilir ya da ~~ritim~~ ağırlıkları elde ölçülebilir. Yenilecek şeylerse tadılabilir ya da koklanabilir. Böylece gözlemci, ne olduğuna karar verene kadar nesneyi incelemeye ve çeşitli duyuşal izlenimlerini birleştirmeye devam eder.

Açıklıkla görülebildikleri günlük hayatta, nesnelere yapılarına ilişkin çeşitli bilgiler arasında bir bütünlenme olacaktır. Biçim, renk doku (texture), ortam içindeki yerleşimi, hareket ya da hareketsizliği, hepsi birbirlerini doğrulayacak ve gözlemcinin böyle durumlarda umduğu şeye uygun olacaktır. Bazen, böyle durumlar